

Kesit Akademi Dergisi

The Journal of Kesit Academy

ISSN: 2149 - 9225

Yıl: 5, Sayı: 21, Aralık 2019, s. 334-349

Araştırma Makalesi

Öğr. Gör. Ekin Su KUZU

Giresun Üniversitesi, Görele Güzel Sanatlar Fakültesi, Grafik Tasarımı
ekin.su@giresun.edu.tr

JOSEPH BEUYS VE SANATI'NIN EZOTERİK BAĞLAMDA İNCELENMESİ VE "SİBİRYA SENFONİSİ, BİRİNCİ BÖLÜM" ADLI PERFORMANSININ İKO- NOGRAFİK OLARAK İNCELENMESİ

Özet

Joseph Beuys, II. Dünya Savaşı dönemi sonrası en etkili aynı zamanda da en tartışmalı sanatçılarından biridir. Bu araştırma ile performans sanatçısı Joseph Beuys'un performanslarının ezoterik bağlamda incelenmesi amaçlanmaktadır. Beuys, küçük yaşlarından itibaren doğanın simge ve mitlerine ilgi duyarak, performanslarını bu doğrultuda gerçekleştirdiği ezoterik olarak incelendiğinde ortaya çıkmaktadır. Bu çalışmada bu öykü ile Beuys'un Şamanizm'le olan ilişkisi, performansları üzerinden incelenerek performansında kullandığı simgelerin altında yatan anlamları çözümlenmek istenmektedir. Beuys'un yaşadığı bir uçak kazası ile kendisini mitleştirdiği simgesel bir öyküsü bulunmaktadır. Bu kaza ile dönüşüm geçiren Beuys, aksiyonlarında genel bağlamda Şamanist dünyaya göndermeler yapmaktadır. Bu bağlamda, Ezoterizm ile doğrudan ilişkisel bir bağlantı kurularak Beuys ve performanslarının incelenmesi gerektiği görülmektedir. Beuys'un bu yönüyle incelenmesi literatüre yeni bir boyut getireceği gibi sanatın farklı boyutlardan incelenmesi gerektiğine dair de açık bir görüdür.

Anahtar Kelimeler: Joseph Beuys, Ezoterizm, Mitler, İkonografi.

JOSEPH BEUYS AND ART IN EZOTERIC CONTEXT AND "SIBIRIAN SYMPHONY, PART ONE" ANALYSIS OF FORENSIC PERFORMANCE

Abstract

Joseph Beuys, II. After World War II, he became one of the most influential and controversial artists. The aim of this study is to examine the performance of Joseph Beuys, an performance artist, in an esoteric context. Beuys is interested in the symbols and myths of nature from an early age and his performances are examined in an esoteric way. In this study, it is aimed to analyze the relationship between this story and shamanism and to analyze the meanings underlying the symbols used in performance.

Beuys has a symbolic story in which a plane accident. Beuys, transformed by this accident, makes references to the shamanist world in general in his actions. In this context, it is seen that Beuys and its performances should be examined by establishing a direct relational connection with esotericism. This aspect of Beuys will bring a new dimension to literature as well as a clear view that art should be examined from different dimensions.

Key Words: Joseph Beuys, Esoterism, Myths, Iconography.

Giriş

1921'de Almanya'da doğan Joseph Beuys, çocukluğundan itibaren doğa ile iç içe büyümesi sebebiyle bitkilere ve hayvanlara oldukça ilgili olmuştur. Beuys'un yaşamında ilgi duyduğu ve etkilendiği kişilikler arasında Goethe, Friedrich Schiller, Knur Hamsun, Edvard Munch, Erik Saltie, Richard Strauss, Sören Kierkegaard gibi isimler bulunmaktadır. Bu isimler Beuys'un hayatını derinden etkileyen ve Şamanist öğretileri ezoterik bir ifadeyle hayatna, sanatına ve felsefesine yansıtarak O'nun performanslarına yön veren kişiler olarak bilinmektedir. Beuys, mitsel bir hikayesinden yola çıkarak, Şamanizm ritüelleri ile bağdaştırarak bunu performanslarına kendi tabiriyle aksiyonlarına ezoterik bir ifade biçimiyle dönüştürme eyleminde bulunmaktadır. Joseph Beuys, II. Dünya Savaşı dönemi sonrası en etkili aynı zamanda da en tartışmalı sanatçılarından biri olarak görülmektedir. Beuys, doğadaki dönüşüm süreçlerinden esinlenerek; resim, heykel, grafik, yerleştirme ve performans alanlarında çalışmalar üretmiştir. Sanatın temelde kaotik bir biçimin yaratılma süreci olduğunun saptamasını yaparak izleyiciye yeni bir kavram ve anlayış sunmaktadır.

1. Joseph Beuys, Sanatı ve Ezoterizm

1944'de Kırım cephesinde askeri pilot olarak çalışırken uçağı düşerek kaza yapan ve yaralı olarak kurtulan Beuys, bu durumu hayatında mitsel bir hikayeye dönüştürerek hayatında önemli bir dönüm noktası olarak görmektedir. Daha sonraki yıllarda, Düsseldorf Sanat Akademisinde heykel eğitimi alan Beuys, mezun olduktan hemen sonra aynı okulda Mataré'nin yüksek lisans öğrencisi olmuştur. Çizimleri genelde hayvan ve bitki temalı olan Beuys, 1950'nin başlarında Steiner etkili astral çizimler de yapmaktadır. Beuys, parasal problemler, sanatına olan güvensizliği ve II. Dünya savaşının deneyiminin de etkisiyle aile ve arkadaşlarından uzaklaşır ve ciddi bir depresyon geçirerek psikiyatri kliniklerinde tedavi görmüştür. Daha sonra hocası Ewald Mataré'den açılan pozisyonda profesör olarak çalışmıştır.

Beuys, Düsseldorf Sanat Akademisi'nde Fluxus öncülerinden Nam June Paik ve George Maciunas'ın etkileriyle (yavaş yavaş şekillendirdiği yeni sanatsal düşünceleri ve Fluxus'un felsefesi arasındaki uygunlukla sebebiyle) Fluxus hareketine katılmıştır. (Maciunas'ın öncülüğündeki Fluxus akımı, sanat ile hayat arasındaki sınırları ortadan kaldırmak, sanatın sınırlarını genişletmek ve birçok sanat disiplini bir araya getirerek, bildik haliyle estetik kaygıları arka plana iterek sanatı ortadan kaldırmak olarak özetlenebilir.) Beuys, Fluxus'un Düsseldorf'daki ilk etkinliği olan 'Festum Fluxorum Fluxus'u düzenler. Beuys festivalin ilk akşamı "İki Müzisyen için Kompozisyon", 2. akşam da, "Sibirya Senfonisi, 1.Bölüm" adlı aksiyonunu gerçekleştirmiştir. Bu iki performans Beuys'un halka açık sergilediği ilk performanslar olarak bilinmektedir. İlk performansı için iyi tepkiler almasına da 2. Performansı olan "Sibirya Senfonisi, Birinci Bölüm" oldukça sansasyonel bir etki yaratarak Beuys'un sanatında sıçrama yapmasına yol açmıştır. Bu performans gelecekteki performanslarına öncülük etmesi sebebiyle oldukça önemli olmaktadır. Fakat Beuys'un Fluxusla olan bağlantısı fazla uzun sürmemiştir. Beuys'un işlerini fazla kişisel, ekspresif ve sanatı olumlayıcı bulan Fluxus üyeleri 1963-1964 yılları arasında Beuys'u saf dışı bırakmışlardır. Buna rağmen Beuys, Fluxus terimini etkinliklerinde kullanmaya devam etmiştir. Yaşamı boyunca bir çok performans ve enstalasyon örneği gösteren Beuys, 1984'de Tokyo'da Nam June Paik ile "Coyote III" konserini vermiş; 1985'te "Plight" adlı yerleştirmesini Londra'da sunmuştur. 1986'da 12 Ocak'ta Duisburg kentinin Lehmbruck ödülünü

aldıktan sonra burada son konuşmasını yaparak, 23 Ocak'ta ölür.

Ezoterizm, Hartmur Zinser'e göre (2011); "Gizlinin öğretisi", din tarihinin, heterodoks, heretik ve genel kabul gören inanışlara ters düşen inanış ve açıklamalarını merkeze yerleştiren, kendine özgü farklı bir yorumlaması olarak görülebilir."

"Ezoterik kelimesi, Yunancada içsel ve gizli (içine, içeri doğru anlamındaki eiso ya da eso sıfatının üstün hali (komperatifi) anlamına gelen esoteros sıfatından türemiştir. Latinceye occultus olarak çevrilmiştir; occultus saklı olanı, aslında saklanmış olanı tanımlar (Latincede saklamak anlamındaki occulere ve occultare fiilinin geçmiş zaman ortacı, celare gizlemek kelimesinden gelir)" (Zinser, 2011: 15).

2. Joseph Beuys'un Mitsel Dönüşümü ve Eserlerinin Ezoterik Bağlamda İncelenmesi

Beuys'un en etkili olduğu alan sansasyonel performanslarıdır. Beuys bunlara "Aktionen" (aksiyon) demektedir. 60'lı yıllarda performans sanatlarının ortaya çıkması ve popüler olması, Beuys'un performansları için inanılmaz iyi altyapı ve ortam oluşturmaktadır.

Katolik Hıristyan bir ailede büyüyen Beuys'un üzerinde Avusturyalı ezoterist düşünür Stainer'in etkisi oldukça büyüktür. Eserleri analiz edildiğinde tüm üretimlerinde Steiner etkisi açıkça görülmektedir. Beuys'un ezoterizme olan ilgisinde kendisinden önceki birçok düşünür ve sanatçıdan etkilendiği görülmektedir. Bu bağlamda, başta "Sanatta Tinsellik Üzerine" adlı soyut manifesto çalışmasıyla Kandinsky gelmektedir.

Beuys sanatı, mistik-ezoterik düşünce sistemlerinden ve simya geleneğinden ve Şamanizm'den yoğun etkiler taşımaktadır. "Heykel, yerleştirme, çizim, grafik ve performans alanlarındaki çalışmalarında Şamanizmden ve Rudolf Steiner'in antropozofi öğretisinden etkiler taşıyan ezoterik ve mistik kavramları kullanmıştır" (Merdaner, 2016: 11).

"Şamanizm, insanın ve dünyanın özel bir tasarımını içerir. İnsanlar ile "Tanrılar" arasında özel bir bağ olduğunu varsayar. Şamana, her türlü dengesizliği önleme ve her türlü talihsizliğe karşı koyma işlevi yükler. Şaman, insanların başlarına gelen talihsizliklerin nedenlerini

açıklamakla, bu sıkıntıların önüne geçmekle ya da acılarını yatıştırmakla yükümlüdür. Bu anlamda Şamanizm bir dizi eylemin altında yatan bir fikirler bütünüdür" (Perrin, 2001: 11).

Ezoterik bir dünya görüşüne göre; evren ruhsal güçler tarafından yönlendirilir ve gerçekliğin temeli maddi değil ruhsal olarak görülmektedir. İnsan, fiziksel olayların ardında barınan metafizik yasaları kavrayarak yaşamını buna göre dönüştürmektedir. Beuys'a göre metafizik öğelerin dönüşümü sanatsal yaratıcılık ile gerçekleştirilebilmektedir.

"Beuys'un sanatı düşünceden nasıl ayrılmaz ise, benzer biçimde insanla ilgili her şeyle bağı kurulabilir. Bu çok katmanlı sanat söylemi içinde Kelt-Germen mitolojisi olduğu kadar, Hristiyanlık öğretisi ve ahlak felsefesi, doğu şaman öğeleri kadar günümüz düşünce, siyaset ve sosyal, psikolojik sorunları da bulunur. Sanatın büyüden doğduğu gibi, sanatçının da ilksel büyücününkine benzeyen bir toplumsal işlev üstlenişini görürüz Beuys'da. Bu açıdan sanatçı olarak Beuys insanların manevi önderidir. Goethe, sanatçının acı ve sevinçleri insanlar adına dile getirebilen kişi olduğunu söylüyordu. Belinsky'nin de sanatçının "toplumun ruhsal ve düşünsel yaşamının bir temsilcisi, en çetin sorulara yanıt verebilen bir konuşmacı, insanlığın ortak acılarını ilk önce kendinde bulup ortaya çıkaran ve onları sanatsal biçimde yeniden dile getirerek dindiren bir hekim olması" gerektiğini öne sürmesi sanki Beuys'un tarifidir. J. Cambell "Bildiğim kadarıyla şimdiye kadar hiç kimse son yılların karşılaştırmalı simgecilik, din, mitoloji ve felsefe alanlarındaki yeni açılımları toparlayarak tek bir resim oluşturma çalışmasına girmemişti" diye yakınıyordu. Bildiğim kadarıyla Beuys, bu açılımları tek bir bütün söyleme kavuşturmaya en fazla çabalamış olan sanatçıdır (Beykal, 2005: 69,70).

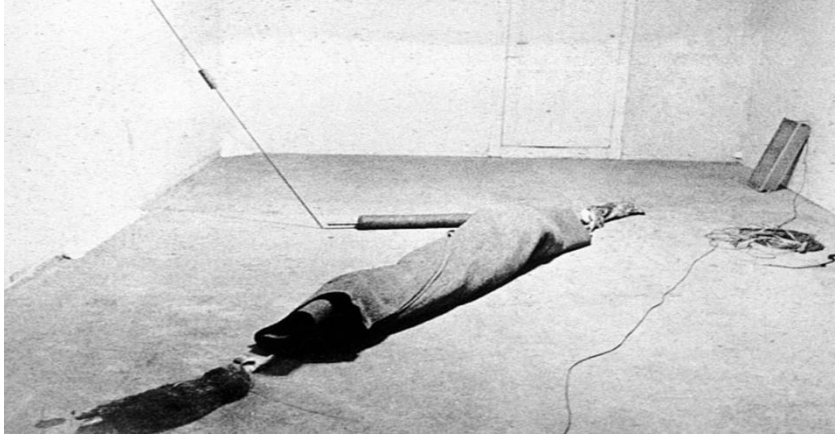

Resim 1. "Infiltration for Piano", Joseph Beuys, 1966, Yerleştirme- Kavramsal Sanat.

Beuys, materyalist pozitivist bakış açısını tek boyutlu olmakla eleştirmekte ve nesnelere alanının genişletilmesi gerektiğini vurgulamaktadır. İnsanın modern yaşam içinde kendisine ve yeteneklerine yabancılaştığını düşünmektedir. Aklın kısıtlayıcılığına karşı irade ve sezgisel güçlere vurgu yapmaktadır. Mardener'e göre (2016); 1966 yılında gerçekleştirdiği "Kuyruklu Piyano için Filtreleme, En Büyük Çağdaş Besteci Bedensel bir Çocuktur" adlı çalışmasında modern burjuva yaşam biçiminde insanın yaratıcı potansiyelinin baskılandığının simgesel anlatımı söz konusudur.

"Ezoterizm ve okültizm, olağandışı olan veya olağandışı olduğu öne sürülen, günlük yaşam deneyimleri veya bilimsel yöntemlerle henüz anlaşılmamış olan ya da henüz anlaşılmadığı iddia edilen olguları kapsayan uygulamalar ve görüşlerdir" (Zinser, 2011: 34).

Beuys, II. Dünya Savaşı'nda Kırım'da savaş pilotu olarak görev yaparken uçağı Ruslar tarafından düşürüldüğüne ve kendisinin orada bulunan Tatarlar tarafından kurtarıldığı ve donmak üzere olan bedenini yağ ve keçeyle sararak kendisini kurtardıklarını anlattığı mitsel bir kurtuluş öyküsü bulunmaktadır. Bu öykü Beuys'un şaman olduğuna dair (inisiyasyon süreci bakımından) ipuçları barındırmaktadır. Şamanlar, inisiyasyon sürecinde zorlu fiziksel süreçler geçirmektedir. Usta şamanın da kılavuzluk ettiği bu fiziksel zorlamalarda bilinçlerini kaybederek rüya ve görümler görmektedirler (Geleneksel şemaya göre; Şaman adayının bedeni parçalanır, organları yenilir, simgesel ölüm ve yeniden doğum gerçekleşir). Beuys'da da olduğu gibi, şaman adayı bu sürecin sonunda nasıl şaman olduğuna dair mitsel bir öyküye sahip olmaktadır. "Gerek, şaman adayının sırta erme törenindeki simgesel ölümü sırasında bedeninin yardımcıları tarafından parçalara ayrılması ya da kemiklerinin çıkarılması; gerekse, ritüellerde bir merdiven ya da bir direk kullanarak tırmanış biçiminde canlandırılan göğe yükselme, M. Eliade'nin soyutladığı diğer şamanlık öğeleri arasında yer alır. Ne var ki, bu kavramlara tipik biçimde ancak bazı Şamanizmde rastlanmaktadır" (Perrin, 2001: 25).

Resim 2. Şef, Fluxus Şarkısı, Joseph Beuys, 1979, Performans.

Beuys'un aksiyonları arasında, Şamanizm'deki veya gizli tarikatlara girişteki inisiyasyon ritüellerine en açık gönderme Şef, Fluxus Şarkısı adlı aksiyonundadır. Beuys yaklaşık 9 saat boyunca rulonun içinde kalmış ve elindeki mikrofon aracılığıyla hoparlörden yansıyan, düzensiz aralıklarla nefes alıp verme, boğaz hırıltısı, öksürme, inleme, homurtu ve tıslama gibi sesleri çıkarmaktadır. Dokuz saat boyunca, kefen anlamında keçeyle sarılı vaziyette, bir odada yapayalnız ve aç şekilde kalma denemesi Şamanist inisiyasyondaki acı çekme, simgesel ölüm ve yeniden dirilme şemasına birebir uymaktadır.

"Şamanlık gerçekte uygulamalı canlılık, ya da canlılık pratiğidir. Çünkü doğa, tanrıları ve ruhlarıyla canlıdır ve kozmosun tüm bakış açıları birbirine bağlı olarak kavranabilir evren gerçekte bir enerji ağından, biçim ve titreşimlerden ibarettir şamanlar farklı varlık düzeyleri arasında bir arabulucu olarak gereklidir" (Drury, 1996: 26).

Beuys, sanatsal çalışmalarında belirgin olarak Şamanizm etkileri barındırmaktadır. Savaş sonrası yaşadığı ruhsal travma ve içinde barındığı Alman toplumunun bunalımına bağlı bir misyon yüklemiş gibidir. Beuys eserlerinde Şamanist toplumlarda çok önemli bir yere sahip olan hayvanları da bu sebeple kullanmaktadır. Beuys, hayvanları insanların bir çeşit organı olarak görmektedir ve insanın bu organ aracılığıyla doğa ile kopan iletişiminin yeniden canlanacağını düşünmektedir.

Resim 3. "I Like America and America Likes Me" (Kır Kurdu. Ameika'yı Severim Amerika da Beni Sever), Joseph Beuys, 23-25 Mayıs 1974, Performans- Kavramsal Sanat, Aksiyon yeri: Rene Block Galerisi, New York.

Beuys'un bu aksiyonu genel bağlamda Şamanist dünya ile benzerlikler göstermektedir. Beuys'un bu aksiyonunda, bir kır kurdu üzerinden, genel olarak hayvanların bütününe ruhsal varlıklarıyla, kendi ifadesiyle "bu yüksek varlıklarla ve doğal ruhlarla" iletişim kurmanın denemesini yapılmaktadır. Kır kurdu Kuzey Amerikalı Kızılderililerin edebiyatlarında bir çok hikayelerinde yer alır ve mitolojilerinde de önemli bir yere sahiptir. Beuys bu aksiyonunda insanları, onların altında ya da üstünde başka dünyalar olup olmadığını sormaları için özellikle provoke etmeyi amaçladığını söylemektedir.

"Beuys, düalist bir dünya tasarımına sahiptir: Görülen dünya, görülmez dünya. İnsanın veya doğadaki fiziksel olayların ardında metafizik yasalar ve süreçler olduğunu öne sürer (Kuoni, 1993: 87). Bunun yanında Beuys, hermetik görüşlerle uyumlu olarak, insanın bir mikrokozmos olduğunu da düşünür" (Kuoni, 1993: 9).

Resim 4. "Ölü Bir Tavşana Resimleri Nasıl Açıklamalı", Joseph Beuys, 1965, Performans- Kavramsal Sanat.

Beuys, bu aksiyonunda yüzünü bal ile kaplayıp, üstüne altın lifleri yerleştirerek bir çeşit maske oluşturmaktadır. Maske takmak şamanların hayvan-ruhlarıyla iletişim kurabilmek için kullandıkları bir teknik olarak bilinmektedir. Beuys, bu aksiyonunda ayağının altına metal bir plaka bağlayarak, galeri salonundaki hareketleri sırasında metalik sesler çıkarmaktadır. Böylece, hem kendi sesini hem de bu metalik sesleri işitsel eleman olarak kullanmıştır. Şamanik seanslarda mutlaka bulunan hareket elemanları da Beuys'un salonda gerçekleştirdiği hareketler olarak algılanabilmektedir.

Beuys'un sanatı simyasal simge ve alegorilerden oluşmaktadır. Sanat kuramını oluştururken kendi mistik-ezoterik ve Şamanist görüşlerinden olduğu kadar simya geleneğinden de beslenmektedir. Bu bağlamda, Beuys'un döneminde etkili olan Yoksul Sanat'ın da Beuys'un üzerindeki etkisi de göz ardı edilememektedir. Simyanın temel tinsel dönüşüm ilkeleriyle şamanik inisiyasyon arasında yakın bağlantı bulunmaktadır. "Simyasal süreçteki ardışık

"nigredo"(ölüm), "albedo"(yeniden doğum) ve "rubedo"(mistik olgunluk) aşamaları ile şamanik inisiyasyondaki acı çekme, simgesel ölüm ve yeniden doğum aşamaları arasında açık bir benzerlik bulunmaktadır. Bununla birlikte, simya ikonografisindeki civa, kükürt ve tuz ile karşılanan dönüşüm prensipleri ile Beuys'un sanat kuramındaki kaos, aksiyon ve biçim öğeleri arasında niteliksel bir ilişki bulunmaktadır" (Merdaner, 2016: 19).

Beuys'un sanatında simyanın izleri açık olarak 1954 sonrası bazı çalışmalarında görülebilmektedir.

Resim 5. Kükürt Kaplı Çinko Kutu, Joseph Beuys, 1970, Yerleştirme- Kavramsal Sanat. (Kükürt simya geleneğinde manevi ateşin sembolüdür.)

Resim 6. Yanmış Kapı, Tavşan Gagası ve Kulakları, Joseph Beuys, 1953, Yerleştirme- Kavramsal Sanat. (Yanma olayının simyevi dönüşüme olan göndermesi ve yeni bir olağanın sembolü olan kapıya bir gönderme söz konusudur)

2.1. BEUYS'UN "SİBİRYA SENFONİSİ, BİRİNCİ BÖLÜM" AKSİYONU'NUN EZOTERİK BAĞLAMDA İKONOĞRAFİK OLARAK İNCELENMESİ

Beuys, 1961 yılında Düsseldorf Sanat Akademisinde profesör olarak çalıştığı yıllarda çoğunlukla çizim ve heykelde oluşan yapıtlar üretmektedir. 1963 yılında akademideki Nam June Paik'in de yardımıyla bir Fluxus etkinliği organize etmesiyle Beuys tanınma bakımından

önemli bir sıçrama yapmıştır. Beuys, Naim June Paik ile düzenlediği Fluxus festivalinde "Sibirya Senfonisi" ile çarpıcı bir performans gerçekleştirmiştir.

Resim 7. Sibirya Senfonisi, Birinci Bölüm, Joseph Beuys, 1963, Performans.

Aksiyon Adı: "Sibirya Senfonisi" Birinci Bölüm aksiyonundan bir fotoğraf

Aksiyon Tarihi: 3 Şubat 1963

Aksiyon Yeri: Düsseldorf Sanat Akademisi, Düsseldorf

Aksiyonda Kullanılan Malzemeleri: Beuys'un kendisi, bir piyano, bir yazı tahtası, tebeşir ve silgi, ölü bir tavşan, iki çam dalı, iki parça kil hamuru ve birkaç metre uzunluğunda bir kablo.

"Beuys'un ilk iki aksiyon örneğinden biri olan Sibirya Senfonisi, Birinci Bölüm'de "kara tahta" bir çevre (environment) elemanı olarak ilk defa kullanılmaktadır. "Beuys'un aksiyon kavramı alışılmış anlamda sanatsal olması gerekmeyen etki amaçlı her türlü eyleme gönderme yapmaktadır ve kendi sanat anlayışıyla uyumludur" (Merdaner, 2016: 26). Beuys ayrıca, bu aksiyonunda tüm sanat yaşamı boyunca giydiği fötr şapka ve pilot yeleğini de ilk defa bu per-

formansta giymektedir.

Merdaner'e göre (2016); Beuys, 1963'de gerçekleştirdiği aksiyonu Sibirya Senfonisi, Birinci Bölüm'de, okültizm ve spiritüalizme olan ilgisini açık bir şekilde dışa vurmaktadır. "Burada Gül Haçlılar'a göre bile kabul edilemeyecek bir Gül Haçlılık vardı, ya da en azından spritüel bir eğilim vardı... Amacım maddenin dönüşümünü, doğum ve ölümü ifade etmeye yönelik bir girişimdi"(Durini'den alıntılanmış Beuys'un sözleri).

Beuys, aksiyonu akademinin sınıflarından birinde gerçekleştirmiştir. İzleyiciler sınıfın sandalyelerinde oturmaktadırlar. Beuys önce kendi bestelediği bir parçayı son bölümünde Erik Satie'nin bir parçası ile karıştırarak piyanoda çalar. Daha sonra, ölü tavşanı kaldırarak tahtaya baş aşağı şekilde asmaktadır. Piyanonun üstüne yerleştirdiği iki kil hamurunun içlerine çam dalı diker ve bir kabloyu bir ucu bu dallarda bir ucu ölü tavşanda olacak şekilde gergin bir biçimde bağlamaktadır.. Tavşanın kalbini bedeninin dışına doğru sarkacak şekilde keserek çıkartmaktadır. Aksiyon, tahtaya bir şeyler yazılıp hızlıca silinmesiyle sona ermektedir.

Beuys, hayvanlar dünyasını ruhsal bir dünya olarak görmekte ve bu dünyanın ruhsallığa açılan anahtar, köprü olduğunu düşünmektedir. Tıpkı her şamanın kendisine ait bir koruyucu ruh olarak veya bir tür kopyası, bir alter- egosu olarak bir hayvan-ruha sahip olması gibi Beuys da tavşanı kendi kopyası, alternatif belleği olarak seçmiştir. Bunu kendisini tavşanın temsil ettiği ruhsal güçle özdeşleştirdiği sözlerinden anlaşılabilir.

Sanatçının Durini'nin kaleminden aksiyon hakkında söylediklerini şöyledir:

"Sibirya Senfonisi, İlk Bölüm benim daha sonraki tüm etkinliklerimin özünü içeriyordu ve – öyle düşünüyorum ki- Fluxus'un ne olabileceğine dair daha geniş bir düşünce verdi. Bu kompozisyon, Erik Stie'nin 'La Messe de Pauvres'ından bazı parçalar ve yine onun 'Sonneries de la Rose- Croix'inden armoniler içeren serbest bir kompozisyondu. Bir kara tahtanın önüne ölü bir tavşan astım ve bir piyanonun üstüne iki küçük tepe şeklinde kil hamuru yerleştirdim. Bunlar birbirlerine iki çam dalı ve bir kablo ile- piyanodan tavşana doğru bir çeşit elektrik sisemi oluşturmak için- bağlanmışlardı. Her şeyden önce kompozisyon kara tahtaya bir dizi cümlerin yazılmasıyla kesilen akustik bir kompozisyondu. Bu yazılanlar daha sonra silindi ve ne olduklarını şimdi hatırlamıyorum- bu nedenle onların 'kayıp' sezgiler olduğunu söyleyebiliriz... Sonra

kabloyu tekrar topladım ve o noktada aksiyon sona erdi... Dick Higgins'in nasıl şaşırmış bir şekilde baktığını hala çok iyi hatırlıyorum; o, bu aksiyonun Neo-Dada ile veya Neo-Dada'nın burjuvaziyi şok etme denemeleriyle kesinlikle hiçbir ilgisi olmadığını anlamıştı. Örneğin, burada ilk defa ortaya çıkan tavşanı kullandığımda, amacım tavşanın kendisi değil, maddenin dönüşümünü, doğum ve ölümü ifade etmeye yönelik bir denemeydi" (Durini, 1997:28-29).

Beuys, bu aksiyonuyla kil hamuru, çam dalı ve tavşan arasına bir bağlantı kablosu çekerek, mineral, bitkisel ve hayvansal olan arasındaki özsel ilişkiyi sembolize etmek istemektedir. Bu özsel ilişki ruhsal içerik barındırmaktadır. Beuys, insanın doğayla kopan bağlantısını güçlendirmeye vurgu yapmasını, Şamanizm kültüründeki hayvan olgusuyla bağdaştırmaktadır.

Beuys'un bu aksiyonundaki tavşanın kalbini çıkarma yöntemi de yine şamanist toplulukların kurban edilecek hayvanın kanını akıtmadan (şamanistler hayvanın ruhunun kanında olduğuna inanır) onu öldürme yöntemleriyle benzerlik göstermektedir. "Bu kansız kurban yönteminde hayvanın kalbi göğüs bölgesinden küçük bir kesikle girilerek, dışarı çıkarılıp sıkılarak ölmesini sağlamaktır" (Korkmaz, 2008:92).

Beuys'a göre Sibirya Senfonisi, Birinci Bölüm aksiyonu, sonraki etkinliklerinin temel ruhunu içermekte ve Fluxus'a dair geniş bir düşünce barındırmaktadır.

Yöntem

Bu araştırmada nitel araştırma yöntemi kullanılmış olup, içerik literatür tarama tekniği ile oluşturulmuştur. Nitel araştırma "gözlem, görüşme ve doküman analizi gibi nitel veri toplama yöntemlerinin kullanıldığı, alguların ve olayların doğal ortamda gerçekçi ve bütüncül bir biçimde ortaya konmasına yönelik nitel bir sürecin izlendiği araştırma" olarak tanımlanmaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2000: 19). Literatür taraması yapılarak konu kapsamında elde edilen veriler derlenerek araştırma gerçekleştirilmiştir. Bu araştırmada, mevcut araştırma konusuna dayalı olarak konuyla ilgili ulusal ve uluslararası ilgili tez ve makaleler, süreli yayınlar, kaynak kitaplar ve internet üzerinden taranmış, süreçte güncel yayınlar da izlenerek gerekli verilere ulaşılmıştır. Yapılan taramada benzer bir çalışmaya rastlanmamıştır.

Sonuç

Sonuç olarak, hayatının dönüm noktası olarak sayılabilecek askeri uçakla yaptığı kaza sonucu betimlediği öyküsü Beuys'un sanatına yön verdiği ve onu ezoterist performanslara yönlendirdiği açıkça görülmektedir.

Beuys'un bu öyküsü tutarsız birkaç versiyonundan ötürü inandırıcı bulunmamaktadır. Beuys'un kazada ölen arkadaşının ailesine yazdığı mektupta uçağın düşüş sebebinin görüş kaybı sonucu olmasını belirtmesi ve Tatarlar değil çevredeki işçiler tarafından kurtarılıp askeri hastanede tedavi görmüş olmasının kanıtlanmasıyla; Beuys'un böyle bir öyküyü kendisini effsaneleştirmek için yarattığı düşünülmektedir. Bu yönüyle, Beuys'un Şamanizm'den derinlemesine etkilendiği görülmektedir.

Beuys'un "Sibirya Senfonisi" Birinci Bölüm adlı aksiyonunda açıkça görüldüğü üzere çocukluğunda derinden etkilendiği ve bağlandığı hayvan ve doğaya ait simgeleri imgeleştirmesi ile performanslarının altında yatan derin anlamlar bulunmakta; bu anlamlar kendi yaşantısı ve görüşleri ile birebir örtüşmektedir. Bu bağlamda, Beuys'un çalışmalarındaki ezoterik anlamların gerek Şamanizm ritüelleri gerekse simgesel ifade biçimleri ile görüldüğü söylenebilmektedir.

KAYNAKLAR

- Beykal, C. 2005: Joseph Beuys'u Nasıl Açıklamalı, Joseph Beuys: Aslolan Çizgidir, Schloss Moyland Müzesi Koleksiyonundan Bir Seçki, Yapı Kredi Yayınları Dizisi, İstanbul.
- Durini, L. D. D. 1997: The Felt Hat: Joseph Beuys, A Life Told, Edizioni Charta, Milano.
- Drury, N. 1996: Şamanizm, Okyanus Yayıncılık ve Yapımcılık Ltd. Şti., İstanbul.
- Kuoni, C. 1993: Joseph Beuys in America, Energy Plan for the Western Man, Four Walls Eight Windows, London.
- Korkmaz, E. 2008: Eski Türk İnançları ve Şamanizm Terimleri Sözlüğü, Anahtar Kitaplar, İstanbul.
- Merdaner, E. 2016: Joseph Beuys Sanatı ve Felsefesine Bir Bakış, Tekne Yayınları, İstanbul.

Perrin, M. 2001: Şamanizm, İletişim Yayıncılık A. Ş., İstanbul.

Zinser, H. 2011: Ezoterizme Giriş, Kırmızı Kedi Yayınevi ,İstanbul.

Görsel Kaynaklar

http://supersweet.org/main.aspx?atype=2&aname=Art_Fluxus&con=2&sc1=0&sc2=88

<http://www.e-flux.com/journal/01/68485/the-boss-on-the-unresolved-question-of-authority-in-joseph-beuys-oeuvre-and-public-image/>

<http://www.proholz.at/zuschnitt/14/joseph-beuys/>

<https://www.lempertz.com/en/catalogues/lot/971-1/315-joseph-beuys.html>

<http://www.tate.org.uk/whats-on/tate-modern/exhibition/joseph-beuys-actions-vitrines-environments/joseph-beuys-actions-4>